

gosto se namreč izkaže, da je izbruh hude gnilobe v naslednji sezoni prav posledica površnega ravnanja z odmrliimi družinami v prejšnji sezoni.

Vsem čebelarским društvom priporočam, da se v zimskem obdobju dogovorijo z veterinarjem na svojem območju za predavanje o hudi gnilobi ali za

druga predavanja s področja zdravstvenega varstva čebel. Vse čebelarje pa vabim, da se teh predavanj tudi udeležite.

Ob koncu naj vsem čebelarkam in čebelarjem zaželim še vesele božične praznike ter srečno in medeno leto 2015. ■

ZGODOVINA ČEBELARSTVA

280. obletnica rojstva Antona Janše

Janez Gregori, janez.gregori@gmail.com

Letos se spominjamo 280. obletnice rojstva Antona Janše (1734–1773), našega najslavnejšega in najbolj prepoznavnega čebelarskega strokovnjaka. O njem je bilo v našem glasilu že veliko napisane, zato naj tokrat osvetlimo predvsem njegovo mesto v čebelarški stroki, tako v preteklosti kot v sedanjosti.

Iz rojstne Breznice na Gorenjskem se je Anton z bratom Lovrencem že leta 1766 podal na Dunaj, kjer naj bi se izučil za bakrorezca in slikarja, saj je nardjenost za tako delo pokazal že v domačem kraju. Očitna pa sta bila tudi njegovo veliko zanimanje za čebele in čebelarjenje, s katerim se je srečal že v domačem kraju, ter smisel za opazovanje dogajanj v življenju čebel. In prav to je spremenilo njegovo življenje. Ko je Nižjeavstrijska kmetijska družba iskala čebelarskega učitelja, se je Anton Janša leta 1769 prijavil za to službo in bil tudi izbran. Že leto pozneje ga je cesarica Marija Terezija s patentom imenovala za stalnega učitelja čebelarstva na novi čebelarški šoli na Dunaju. Bil je prvi učitelj čebelarstva na svetu! Omeniti je treba, da je njegovo imenovanje podprl tudi A. G. Schirach, takrat vodilni avstrijski oziroma celo svetovni čebelarški strokovnjak.

Janša je v svojem kratkem življenju napisal dve knjigi: prva, *Razprava o rojenju čebel* (*Abhandlung vom Schwärmen der Bienen*), je izšla leta 1771, druga, *Popolni nauk o čebelarstvu* (*Vollständige Lehre von der Bienenzucht*), pa je izšla po njegovi

smrti, leta 1775. Za izdajo te knjige je poskrbel Janšev učenec in pomočnik Jožef Münzberg. Knjigi dokazujejo avtorjevo osupljivo dobro poznavanje biologije čebel in tudi tehnike čebelarjenja, saj številne njegove ugotovitve in številni nasveti veljajo še dandanes. Janša je učil, da se mora prostornina panja prilagajati moči družine, to pa lahko dosežemo z različnimi prikladami. Lahko jo damo na vrh kot nadklado, lahko spodaj kot podklado, lahko pa jo vrinemo kot medklado, s katero je tudi preprečeval rojenje. Janša sodi med začetnike nakladnega čebelarjenja, čebelarjenja na preprost način. Iz biologije omenimo njegovo navedbo, da se matica pari zunaj panja z več troti, uspešno parjenje pa prepoznamo po paritvenem znamenju. Ko se matica vrne v panj, ji namreč »iz zašiljenega dela zadka visi nekaj belega, podobnega tanki nitki«.

Osupljivo je tudi Janševo poznavanje čebeljih boleznih. Prepoznavanje okuženosti s hudo gnilobo in postopek, ki ga predlaga, če je bolezen že v panju, pa sta brez dvoma primerna nasveta tudi za današnji čas!

Anton Janša je s svojo genialnostjo dosegel slavo že za časa svojega življenja. Dunajski dvor je znal ceniti njegovo široko znanje in cesarica mu je že na začetku namenila stalno službo. Posmrtno mu je izkazala svoje spoštovanje tudi z leta 1775 izdanim čebelarškim patentom, zakonom, po katerem so morali vsi državni učitelji čebelarstva učiti po naukih Antona Janše.

V tujih čebelarških knjigah pogosto naletimo na ime Antona Janše. V »Svetovni zgodovini čebelarstva ...« avtorice Eve Crane (1999) je precej pozornosti namenjene njegovemu življenju in delu, pa tudi njegovemu sijajnemu čebelarskemu znanju. Z risbo je predstavljen njegov panj, prav tako pa tudi možnosti povečevanja prostornine s prikladami. S tem v

ANTON JANŠA

zvezi je natančno opisan eden izmed njegovih šestih načinov narejanja umetnih rojev. Podrobno – tudi s citati – so navedene Janševe ugotovitve glede parjenja matic zunaj panja in glede znakov, po katerih je mogoče prepoznati, da je matica uspešno oprášena. V »Svetovni zgodovini« je zapisano tudi mnenje zgodovinarja H. M. Fraserja, da je bil Janša »največji čebelar praktik preteklega obdobja«.

Tako znamenitega strokovnjaka, kot je Anton Janša, si seveda želi vsak narod. Našim severnim sosedom se včasih zapiše, da je bil Janša rojen na Koroškem, in med drugim tudi to, da je nekaj časa deloval tam, vendar njihove trditve za zdaj niso dokazane.

Slovenski čebelarji smo Antona Janšo postavili na svoj oltar, saj smo njegov rojstni dan razglasili za svoj praznik, njegov klobuk smo sprejeli kot del naše čebelarske noše, poleg tega pa pogosto navajamo tudi njegove nauke. Kljub temu vse premalo razmi-

šljamo o njegovi vlogi v svetovnem merilu in o tem, kaj je pravzaprav učil o načinu čebelarjenja.

Narod svojim velikim rojakom in rojakinjam izkazuje spoštovanje tudi s tem, da spoznava njihovo delo in učenje in da skuša odkriti vse podrobnosti iz njihovega življenja, ki se po navadi skrivajo v starih zapisih. Nekatera obdobja v življenju Antona Janše so še vedno zastrta, predvsem njegovo življenje pred prihodom na Dunaj. Odgovore lahko dobimo v arhivih, ki hranijo stare dokumente. Trpko spoznanje je, da vedno manj ljudi obvlada branje starih zapisov, trd oreh pa so zlasti rokopisi v gotici. In tudi zanimanje za brskanje po arhivih vse bolj peša. Ne smemo izgubljati časa, saj moramo izrabiti vsako priložnost, ki se nam ponuja, da o Antonu Janši raziščemo, kar se še raziskati da, da razčistimo zadnje dvome in dopolnimo poznavanje. To je, ne nazadnje, tudi naša dolžnost. ■

Plečnikov grajski čebelnjak v Pragi

Jože Plečnik je bil rojen 23. januarja 1872 v Ljubljani, leta 1898 pa je na Dunaju končal študij arhitekture. Trinajst let pozneje je postal profesor na umetniško-obrtni šoli v Pragi. Leto pred tem je sprejel povabilo češkega predsednika Tomaša Garika Masaryka, da kot glavni arhitekt prevzame prenovo praškega gradu na Hradčanih. Veliko pozornost je namenil celotnemu kompleksu in velikopoteznemu oblikovanju vseh vrtov, dvorišč in povezav med posameznimi stavbami, pa tudi notranjščini. Med drugim je projektiral in zgradil tudi čebelnjak, ki je nameščen v grajskem vrtu. Glede na starost je čebelnjak zelo dobro ohranjen in je še živ. V njem v osmih nakladnih panjih s satniki dimenzij 39 x 30 cm in 39 x 15 cm od leta 1957 čebelarji čebelar in vrtnar g. Šuster. Zanimiva so majhna drseča okna na sprednji strani čebelnjaka, skozi katera izletavajo čebele. Plečnik je v okolici čebelnjaka projektiral tudi vrt za čebele ter sadni in zelenjavni vrt. Posebni zanimivosti čebelnja-

Foto: Trajče Nikoloski

ka sta vhod in izhod. Ohranjenih je tudi nekaj primerkov starega čebelarskega orodja, npr. orodje za lovljenje rojev, ki ga g. Šuster še vedno s pridom uporablja.

Trajče Nikoloski in J. M. Omerza

Spoštovane kolegice čebelarke in kolegi čebelarji!

Obveščamo Vas, da pri nas lahko kupite matični mleček odlične kakovosti, pridelan v Sloveniji, prav tako pa tudi cvetlični med v zeleni količini ali pakiran v kozarce. Prodamo vrtljivo stojalo s šestimi posodami za točenje medu, v katere lahko natočite 6-krat po 60 kg medu. Vse posode so ogrevane s termostatom in iz nerjavečega materiala. Cena po dogovoru.

Čebelarkam in čebelarjem želimo mirne božične praznike in srečno novo leto 2015!

Čebelarstvo PISLAK BALI

Apače 303, 2324 Lovrenc na Dravskem polju

031/734 905 • info@cebelarstvo-pislak.si • www.cebelarstvo-pislak.si